

Številka: Up-370/17-29
Datum: 12. 7. 2018

ODLOČBA

Ustavno sodišče je v postopku odločanja o ustavni pritožbi Edvina Pejovića, Pobegi, ki ga zastopa Odvetniška družba Čeferin in partnerji, o. p., d. o. o., Grosuplje, na seji 12. julija 2018

odločilo:

- 1. Točka I.a) izreka sodbe Okrožnega sodišča v Novi Gorici št. Pg 52/2010 z dne 10. 7. 2015 v delu, na katerega se nanaša zavrnitev revizije, in IV. točka izreka sodbe Okrožnega sodišča v Novi Gorici št. Pg 52/2010 z dne 10. 7. 2015 se razveljavita.**
- 2. Točka I izreka sodbe Višjega sodišča v Kopru št. Cpg 349/2015 z dne 7. 4. 2016 v delu, ki z revizijo ni bil spremenjen in ki se nanaša na zavrnitev pritožbe, razen v delu, ki se nanaša na zavrnitev pritožbe zoper III. točko izreka sodbe Okrožnega sodišča v Novi Gorici št. Pg 52/2010 z dne 10. 7. 2015, in III. točka izreka sodbe Višjega sodišča v Kopru št. Cpg 349/2015 z dne 7. 4. 2016 se razveljavita.**
- 3. Točki II in III izreka sodbe Vrhovnega sodišča št. III Ips 80/2016 z dne 24. 1. 2017 se razveljavita.**
- 4. Zadeva se vrne Okrožnemu sodišču v Novi Gorici v novo odločanje.**

OBRAZLOŽITEV

A.

1. Sodišče prve stopnje je delno ugodilo glavnemu zahtevku tožnika in je razveljavilo učinke nekaterih pravnih dejanj dolžnice. Pritožniku je naložilo plačilo prejetih zneskov in denarnega nadomestila za odstopljene terjatve, vse z zakonskimi zamudnimi obrestmi. Pojasnilo je, da sta za izpodbijanje pravnih dejanj stečajnega dolžnika izpolnjena oba pogoja iz 271. člena Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (Uradni list RS, št. 13/14 – uradno prečiščeno besedilo, 10/15 – popr. in 27/16 – v nadaljevanju ZFPPIPP). Objektivni element izpodbojnosti naj bi bil podan, saj naj bi bile poravnane pritožnikove terjatve, ki so že zdavnaj zapadle (sočasnosti izpolnitve naj torej ne bi bilo). Zato naj bi šlo za obstoj domneve iz 1. točke prvega odstavka 272. člena ZFPPIPP. Prav tako naj bi bil podan subjektivni pogoj izpodbojnosti, saj naj bi bila stečajna dolžnica v času sklepanja izpodbijanih pogodb insolventna, kar naj bi pritožnik vedel oziroma bi moral vedeti. Sodišče prve stopnje je za ugotovitev dolžnikovega finančnega položaja konec leta 2007 in v prvi polovici leta 2008 angažiralo dva izvedenca. Pritožnik naj bi podal vrsto pripravljanih vlog s pripombami na delo izvedencev, pridobival razna poročila, ekspertize ter mnenja zunanjih svetovalcev, ki so bila izvedencema predložena. Izvedenca naj bi nanje odgovorila. Iz mnenj naj bi izhajalo, da se je za slabo finančno stanje vedelo že leta 2007 in leta 2008 in da naj bi za to stanje dolžnica vedela že na podlagi listin, ki jih je zanjo pripravil pritožnik. Vse to naj bi pritožnik vedel oziroma bi moral vedeti, saj naj bi imel ekonomsko znanje oziroma poznavanje tega področja z izvajanjem v praksi. Sodišče prve stopnje je na podlagi izvedenskih mnenj ugotovilo, da je pri dolžnici šlo za dolgoročno plačilno nesposobnost iz 2. točke tretjega odstavka 14. člena ZFPPIPP, ker je izguba na dan 31. 12. 2007 presegala polovico osnovnega kapitala. Šlo pa naj bi tudi za splošno prezadolženost dolžnice oziroma dolgoročno plačilno nesposobnost, opredeljeno v 11. členu ZFPPIPP, saj naj dolžnica ne bi imela zadostnega obsega dolgoročnih virov financiranja, ker je dolgoročna sredstva financirala s kratkoročnimi viri financiranja. Sodišče prve stopnje je pri tem izhajalo iz pisnih izvedenskih mnenj in njunih dopolnitev, pritožnikov dokazni predlog za zaslišanje izvedencev pa je zavrnilo, ker je menilo, da bi bilo to povsem neustrezen način obravnavanja glede na strokovnost vprašanj, kjer podaja odgovorov temelji na predhodnem pregledu obširne dokumentacije, upoštevajoč strokovno literaturo. Zelo obsežne pritožnikove pripombe naj tudi sicer ne bi bilo mogoče obravnavati drugače kot prek pisnih dopolnitev izvedenskih mnenj. Sodišče prve stopnje je prav tako kot nepotrebno zavrnilo zaslišanje nekaterih drugih oseb.

2. Sodišče druge stopnje je pritožnikovo pritožbo v delu, ki se nanaša na zavrnitev podrejenega zahtevka, zavrglo, v ostalem delu pa jo je zavrnilo in potrdilo odločitev nižjega sodišča. Strinjalo se je z razlogi tega sodišča.

3. Vrhovno sodišče je reviziji delno ugodilo in delno spremenilo odločitev Višjega sodišča, v preostalem delu pa je revizijo zavrnilo. Med drugim je pojasnilo, da je sodišče prve stopnje ugotovitev o insolventnosti tožeče stranke utemeljilo na dveh podlagah: (1) oprlo se je na ugotovitev izvedenca o obstoju dejanskih predpostavk

domneve iz 2. točke tretjega odstavka 14. člena ZFPPIPP in (2) ugotovilo je obstoj prezadolženosti oziroma dolgoročno plačilno nesposobnost, opredeljeno v 11. členu ZFPPIPP. Slednja ugotovitev po oceni Vrhovnega sodišča pomeni ugotovitev obstoja zakonske domneve iz 1. točke tretjega odstavka 14. člena ZFPPIPP, ki pa je pritožnik v pritožbi ni izpodbijal. Zato naj bi šlo za pritožbeno neizpodbijano dejansko ugotovitev sodišča prve stopnje. Revizijski očitki o nezaslišanju izvedenca naj bi bili glede na to neodločilni za obravnavano zadevo. Enako naj bi veljalo glede neizvedbe drugih dokazov za ugotovitev (in)solventnosti dolžnice (npr. nezaslišanje pritožnika in prič). Glede pritožnikovega poznavanja finančnega stanja dolžnice (insolventnosti) pa je Vrhovno sodišče pritrnilo razlogom Višjega sodišča in jih še dodatno podkrepilo. Vrhovno sodišče je zavrnilo tudi pritožnikove očitke o kršitvi 14. in 33. člena Ustave.

4. Pritožnik zatrjuje kršitev pravice do poštenega sojenja iz 6. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS, št. 33/94, MP, št. 7/94 – v nadaljevanju EKČP), posledično pa tudi pravice do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave in 1. člena Prvega protokola k EKČP, ker naj mu sodišča ne bi omogočila izvajanja dokazov kljub več zahtevam po dopolnitvi izvedenskih mnenj in zaslišanju izvedencev, strank in prič. Stališču sodišča prve stopnje, s katerim je zavrnilo zaslišanje izvedenca, očita kršitev 22. člena Ustave, sklicujoč se na odločbo Ustavnega sodišča št. Up-680/14 z dne 5. 5. 2016 (Uradni list RS, št. 36/16, in OdiUS XXI, 31). Enak očitek podaja zoper odločitev Višjega sodišča. Sodišča naj ne bi odgovorila na nekatere njegove vsebinske pripombe, ki so se nanašale na izsledke forenzične revizije drugega izvedenca. Vrhovno sodišče naj bi arbitrarno ugotovilo, da je sodišče prve stopnje ugotovilo tudi obstoj insolventnosti na podlagi zakonske domneve iz 1. točke tretjega odstavka 14. člena ZFPPIPP, čeprav naj bi izhajalo le iz 2. točke te določbe. Arbitrarno naj bi bilo tudi stališče Vrhovnega sodišča, da je mogoče splošno prezadolženost oziroma dolgoročno plačilno nesposobnost iz 11. člena ZFPPIPP enačiti z ugotovitvijo obstoja domnevne baze iz 1. točke tretjega odstavka 14. člena ZFPPIPP in da naj bi to izhajalo iz izvedenskega mnenja drugega izvedenca. Očitno napačno naj bi bilo tudi stališče tega sodišča, da naj pritožnik v pritožbi ne bi izpodbijal ugotovitve sodišča prve stopnje o obstoju domnevne baze iz 1. točke tretjega odstavka 14. člena ZFPPIPP, saj naj bi insolventnost izpodbijal iz vseh mogočih razlogov. Sodišče prve stopnje naj bi v primeru zavrnitve zaslišanja pritožnika z arbitrarnim stališčem podalo vnaprejšnjo dokazno oceno in s tem kršilo 33. člen Ustave. Pri utemeljevanju obstoja subjektivnega pogoja (glede pritožnikovega vedenja o insolventnosti stečajne dolžnice) pa naj bi to sodišče prekoračilo trditveno podlago tožeče stranke, do česar naj se Višje in Vrhovno sodišče ne bi opredelili. Višje sodišče naj bi pritožnika postavilo v neenakopraven položaj z arbitrarnim stališčem, da se kot poslovodja sploh ne more razbremeniti domneve, da je vedel ali bi moral vedeti za insolventnost dolžnice. Razlogi sodišča o tem naj bi bili nejasni in sami s seboj v nasprotju. Arbitrarno naj bi bilo tudi stališče Vrhovnega sodišča, ki glede tega pritrjuje Višjemu sodišču, saj naj bi s tem ustvarjalo neizpodbijno domnevo, da je takšna oseba vedela za pravo stanje v družbi. Z zavrnitvijo pravno upoštevnega dokaznega predloga za zaslišanje prič (revizorke in

računovodkinje) naj bi prvostopenjsko sodišče kršilo 22. člen Ustave. Enako kršitev naj bi storilo Vrhovno sodišče z obrazložitvijo, da predlagani dokaz ni bil upošteven. Sodišče prve stopnje naj se ne bi opredelilo do mnenj in ugotovitev strokovnjakov, ki naj bi jih angažiral pritožnik. Izvotlitev pritožnikove pravice do enakega varstva pravic (22. člen Ustave) naj bi v zvezi z navedenim pomenila tudi obrazložitev Višjega sodišča. Arbitrna in samovoljna naj bi bila njegova obrazložitev, da pritožba ni navedla, kako naj bi njihove izpovedi vplivale na zakonitost in pravilnost odločitve. V zvezi s tem naj sodišče ne bi navedlo nobenih razlogov (neobrazloženost). Vrhovno sodišče naj ne bi preizkusilo opisanih revizijskih očitkov pritožnika in naj se ne bi do njih opredelilo.

5. Ustavno sodišče je ustavno pritožbo s sklepom št. Up-370/17 z dne 29. 12. 2017 sprejelo v obravnavo. V skladu s prvim odstavkom 56. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo in 109/12 – v nadaljevanju ZUstS) je o sprejemu obvestilo Vrhovno sodišče. V skladu z drugim odstavkom 56. člena ZUstS je ustavno pritožbo poslalo v odgovor nasprotni stranki iz pravnega postopka.

6. Nasprotna udeleženka iz pravde predlaga zavrnitev ustavne pritožbe, saj naj ne bi bil izpolnjen nobeden od pogojev iz drugega odstavka 55.b člena ZUstS. Med drugim pritrjuje odločitvi in obrazložitvi sodišč o zavrnitvi pritožnikovega zaslišanja in zaslišanja oseb, ki naj bi bile zaposlene v času pritožnikovega vodenja družbe, in glede subjektivnega kriterija za izpodbijanje dolžnikovih dejanj. Oporeka utemeljenosti predloga za zaslišanje izvedenca, ker naj bi ta na vse pritožnikove pripombe odgovoril. Drugačnega dejanskega stanja pa naj ne bi mogel ugotoviti niti dodatni izvedenec. Neutemeljeno naj bi bilo tudi pritožnikovo sklicevanje na odločbo Ustavnega sodišča št. Up-680/14, saj naj bi šlo za povsem drugačen primer. Iz istega razloga naj bi bilo tudi neutemeljeno sklicevanje na odločbo Ustavnega sodišča št. Up-219/15 z dne 19. 5. 2016 (Uradni list RS, št. 40/16) glede vnaprejšnje dokazne ocene. Domneva, da naj bi kot poslovodja moral vedeti za stanje družbe, naj bi bila izpodbojna, vendar ne iz razlogov, ki jih je navedel pritožnik.

7. Pritožnik je odgovoril na odgovor nasprotne udeleženke in izrazil svoje nestrinjanje z njim. Med drugim navaja, da izplačila pritožniku niso bila razlog za začetek stečajnega postopka nad družbo, pač pa preusmeritev finančnih tokov in poslovanja na *bypass* podjetja, kar naj bi izvedlo novo poslovodstvo. Sicer pa vztraja pri očitkih iz ustavne pritožbe in nekatere očitke ponavlja. Ponovno poudarja, da je v pritožbi izpodbijal katerokoli izmed domnev iz tretjega odstavka 14. člena ZFPPIPP. Zato naj bi bili očitki Vrhovnega sodišča o neizčrpanju pritožbenih navedb arbitrarni. Pritožnik še zatrjuje, da se izvedenski mnenji med seboj razlikujeta, in te razlike obširno obrazlaga. To naj bi po njegovem mnenju kazalo na potrebo po zaslišanju izvedencev in na dopolnitev izvedenskega mnenja. Pritožnik se tudi ne strinja z navedbami nasprotne udeleženke, s katerimi ta utemeljuje pritožnikovo vedenje o insolventnem stanju dolžnice in vztraja pri trditvah o kršitvi 22. člena Ustave.

B. – I.

8. Sodišče prve stopnje je v izpodbijani sodbi ugotovilo, da sta glede izpodbijanih pravnih dejanj stečajne dolžnice izpolnjena objektivni in subjektivni pogoj, čemur sta nato pritrdili tudi Višje in Vrhovno sodišče. Za pritožnika obstoj objektivnega pogoja ni sporen,¹ pač pa obstoj subjektivnega pogoja, pri katerem morata biti izpolnjeni dve predpostavki: (1) da je bil dolžnik v času oprave dejanja insolventen in (2) da je oseba, v korist katere je bilo dejanje opravljeno, takrat, ko je bilo to dejanje opravljeno, vedela ali bi morala vedeti, da je dolžnik insolventen (2. točka prvega odstavka 271. člena ZFPPIPP). Z vidika ustavnosodne presoje je v zvezi s tem pomemben pritožnikov očitok o samovoljnosti stališča Vrhovnega sodišča o obstoju zakonske domneve o insolventnosti dolžnice iz 1. točke tretjega odstavka 14. člena ZFPPIPP, ki naj bi jo ugotovilo sodišče prve stopnje. Pritožnik namreč zatrjuje, da je sodišče prve stopnje izhajalo zgolj iz domneve iz 2. točke tretjega odstavka 14. člena ZFPPIPP, ne pa tudi iz 1. točke iste določbe.

9. Po ustaljeni ustavnosodni presoji iz pravice do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave izhaja tudi zahteva po prepovedi sodniške samovolje. To ustavno procesno jamstvo je po ustaljeni ustavnosodni presoji kršeno, kadar je sodna odločba že na prvi pogled očitno napačna oziroma kadar ni oprta na razumne pravne razloge, zaradi česar je utemeljeno sklepanje, da sodišče ni odločalo na podlagi zakona, temveč na podlagi kriterijev, ki pri sojenju ne bi smeli priti v poštev, ali kadar so argumenti sodišča že na prvi pogled tako nerazumni, da po nobeni od mogočih razlag zakona ne pridejo v poštev in je zato odločitev sodišča očitno napačna.² Iz ustavnosodne presoje sledi, da je odločitev sodišča v nasprotju s podatki, ki so v spisu, očitno napačna, kar utemelji samovoljnost odločitve.³

10. V tej zadevi gre za izpodbijanje pravnih dejanj stečajne dolžnice na podlagi 271. člena ZFPPIPP. Stečajna dolžnica je zahtevala razveljavitev učinkov pogodbe o odstopu terjatve in pobota. Da je tako dejanje izpodbojno, mora biti storjeno v izpodbojnem obdobju iz 269. člena ZFPPIPP. V obravnavanem primeru je šlo za pravne posle, sklenjene v obdobju enega leta pred začetkom stečajnega postopka. Za izpodbijanje pravnih dejanj pa morata biti izpolnjena tudi subjektivni in objektivni pogoj. Objektivni pogoj je izpolnjen, če je bila posledica dejanja stečajne dolžnice (a)

¹ Iz navedb in vsebine očitkov v ustavni pritožbi izhaja, da pritožnik napačno opredeljuje objektivni pogoj, saj ga zamenjuje s predpostavko insolventnosti dolžnika v trenutku storitve izpodbijanega pravnega dejanja, ki je sicer ena od dveh predpostavk subjektivnega pogoja.

² Prim. odločbo Ustavnega sodišča št. 1005/15 z dne 31. 5. 2018 (Uradni list RS, št. 48/18), 23. točka obrazložitve.

³ Glej odločbo Ustavnega sodišča št. Up-405/03 z dne 6. 10. 2005 (Uradni list RS, št. 93/05), 6. točka obrazložitve.

bodisi zmanjšanje čiste vrednosti premoženja stečajnega dolžnika tako, da zaradi tega drugi upniki lahko prejmejo plačilo svojih terjatev v manjšem deležu, kot če dejanje ne bi bilo opravljeno; (b) bodisi, da je oseba, v korist katere je bilo dejanje opravljeno, pridobila ugodnejše pogoje za plačilo svoje terjatve do stečajnega dolžnika (1. točka prvega odstavka 271. člena ZFPPIPP). Subjektivni pogoj pa je izpolnjen, če je oseba, v korist katere je bilo dejanje opravljeno, takrat, ko je bilo to dejanje opravljeno, vedela ali bi morala vedeti, da je dolžnik insolventen (2. točka prvega odstavka 271. člena ZFPPIPP). Za obstoj subjektivnega pogoja morata torej biti izpolnjeni dve predpostavki: stečajna dolžnica je morala biti v času izvršitve dejanja insolventna, oseba, v korist katere je bilo dejanje opravljeno (v tem primeru je bil to pritožnik), pa je morala za to stanje družbe vedeti oziroma bi za to morala vedeti.

11. Vrhovno sodišče je ugotovilo, da je sodišče prve stopnje insolventnost dolžnice ugotovilo na podlagi domnev iz tretjega odstavka 14. člena ZFPPIPP. Tako naj bi ugotovitev o insolventnosti stečajne dolžnice oprlo na ugotovitev izvedenca o obstoju pravno upoštevnih dejstev domneve iz 2. točke tretjega odstavka 14. člena ZFPPIPP. Poleg tega naj bi sodišče prve stopnje ugotovilo tudi prezadolženost oziroma dolgoročno plačilno nesposobnost, kot je opredeljena v 11. členu ZFPPIPP, kar naj bi pomenilo ugotovitev obstoja pravno upoštevnih dejstev domneve iz 1. točke tretjega odstavka 14. člena ZFPPIPP. Vrhovno sodišče je nato pojasnilo, da pritožnik ni izpodbijal ugotovitev sodišča prve stopnje o obstoju pravno upoštevnih dejstev domneve iz 1. točke tretjega odstavka 14. člena ZFPPIPP. Zato je sprejelo stališče, da je vezano na tako izkazano insolventnost stečajnega dolžnika v upoštevnem obdobju. Glede na to naj bi bili po nadaljnjem stališču Vrhovnega sodišča neodločilni revizijski očitki pritožnika v delu, ki se nanaša na procesne kršitve v zvezi z ugotovitvami nižjih sodišč o dejstvih, upoštevnih po 2. točki tretjega odstavka 14. člena ZFPPIPP. Zadošča namreč, da je insolventnost izkazana z domnevo iz 1. točke tretjega odstavka 14. člena ZFPPIPP.

12. Ustavno sodišče je na podlagi sodbe sodišča prve stopnje ugotovilo, da je sodišče prve stopnje insolventnost stečajne dolžnice v času sklepanja izpodbijanih pogodb ugotavljalo na podlagi 2. točke tretjega odstavka 14. člena ZFPPIPP (prim. 112. in 120. točko obrazložitve sodbe). Ugotovilo je namreč, da je izguba tekočega leta skupaj s prenesenimi izgubami dosegla polovico osnovnega kapitala in da te izgube ni bilo mogoče pokriti v breme prenesenega dobička. Prav to sta prvini zakonske domneve iz navedene določbe ZFPPIPP. V nadaljevanju je sodišče prve stopnje sprejelo še stališče, "da gre tudi za splošno prezadolženost oziroma dolgoročno plačilno nesposobnost, kot je opredeljena v 11. členu navedenega zakona", kar je utemeljilo z ugotovitvijo, da so bili v času sklepanja izpodbijanih pogodb dolgoročni viri financiranja nezadostni, ker je stečajna dolžnica dolgoročna sredstva financirala s kratkoročnimi viri financiranja.

13. Iz sodbe tega sodišča ni razvidno, da bi to sodišče ugotavljalo dejstva, ki tvorijo zakonski dejanski stan domneve iz 1. točke tretjega odstavka 14. člena ZFPPIPP, niti da bi o insolventnosti dolžnice sklepalo na podlagi te domneve. Točka 1 tretjega odstavka 14. člena ZFPPIPP določa, da (če se ne dokaže drugače) velja, da je dolžnik postal dolgoročno plačilno nesposoben, če je vrednost njegovega premoženja manjša od vsote njegovih obveznosti. Dejanskih ugotovitev o tem sodba sodišča prve stopnje nima. Na podlagi ugotovitev, da so bili dolgoročni viri financiranja nezadostni, saj je dolžnica dolgoročno sredstva financirala s kratkoročnimi viri financiranja, je sodišče prve stopnje ocenilo, da "gre tudi za splošno prezadolženost oziroma dolgoročno plačilno nesposobnost, kot je opredeljena v 11. členu navedenega zakona".⁴ Vendar nikjer v sodbi sodišča prve stopnje ni stališča o subsumpciji te ocene pod zakonski dejanski stan domneve iz 1. točke tretjega odstavka 14. člena ZFPPIPP. Iz navedenega izhaja, da je protispisna in zato očitno napačna ugotovitev Vrhovnega sodišča, da je sodišče prve stopnje sklepalo o obstoju insolventnosti stečajne dolžnice na podlagi domneve iz 1. točke tretjega odstavka 14. člena ZFPPIPP. Dejstev, ki tvorijo zakonski dejanski stan navedene domneve, kot je bilo obrazloženo, sodišče prve stopnje ni ugotavljalo. Ugotovitev o dejstvih, ki jih v sodbi sodišča prve stopnje ni, pritožnik v pritožbi ni mogel izpodbijati.⁵ Iz razloženega izhaja, da v sodbi sodišča prve stopnje ni podlage za nosilno stališče Vrhovnega sodišča, da niso pomembni revizijski očitki pritožnika v delu, ki se nanaša na procesne kršitve v zvezi z ugotovitvami sodišča prve in druge stopnje o obstoju pravno upoštevni dejstev domneve iz 2. točke tretjega odstavka 14. člena ZFPPIPP. S sodbo Vrhovnega sodišča je bil v izpodbijanem (zavrnilnem) delu s stališči, ki so protispisna in zato očitno napačna, kršen 22. člen Ustave. Ustavno sodišče je zato sodbo Vrhovnega sodišča v tem delu razveljavilo (3. točka izreka).

⁴ Člen 11 ZFPPIPP, ki je naslovljen "kratkoročna in dolgoročna plačilna sposobnost, kapitalaska ustreznost, dolgoročni viri financiranja", se glasi:

"(1) Kratkoročna plačilna sposobnost je sposobnost pravne ali fizične osebe v določenem časovnem obdobju poravnati vse obveznosti, ki so zapadle v tem časovnem obdobju.

(2) Dolgoročna plačilna sposobnost je trajna sposobnost pravne ali fizične osebe izpolniti vse obveznosti ob njihovi zapadlosti.

(3) Pravna oseba ali podjetnik je dolgoročno plačilno sposoben, če je obseg njegovih dolgoročnih virov financiranja zadosten glede na obseg in vrsto poslov, ki jih opravlja, ter tveganja, ki jim je izpostavljen pri opravljanju teh poslov (v nadaljnjem besedilu: kapitalaska ustreznost).

(4) Dolgoročni viri financiranja pravne osebe ali podjetnika so:

1. kapital kot njegov lastni vir financiranja in

2. tiste njegove obveznosti kot tuji dolgoročni viri financiranja, ki so po svojih lastnostih in namenu v skladu s pravili poslovnih finančnih stroke primerne za kritje obveznosti iz poslovanja iz izgub zaradi tveganj, ki jim je pravna oseba ali podjetnik izpostavljen pri svojem poslovanju."

⁵ Izpodbijal pa je ugotovitev o obstoju dolgoročne plačilne nesposobnosti, ki jo je sodišče prve stopnje izpeljevalo iz 11. člena ZFPPIPP (prim. 40. stran pritožbe).

B. – II.

14. Z vidika 22. člena Ustave je pomemben tudi očitok odločitvama sodišč prve in druge stopnje, ki se nanaša na zavrnitev pritožnikovega predloga za zaslišanje izvedenca. Pritožnik zatrjuje, da zavrnitev njegovega predloga za zaslišanje izvedenca ne ustreza zahtevam iz 22. člena Ustave. Pri tem se sklicuje na odločbo Ustavnega sodišča št. Up-680/14.

15. Za ugotavljanje obstoja insolventnosti dolžnice v času sklepanja spornih pogodb s pritožnikom (kot ene od predpostavk za ugotovitev obstoja subjektivnega pogoja izpodbojnosti pravnih dejanj) je sodišče prve stopnje angažiralo dva izvedenca (drugega za drugim). Kot izhaja iz izpodbijanih odločitev, je pritožnik s pomočjo svojih strokovnjakov na ta mnenja podajal pripombe, izvedenca pa sta na te pripombe odgovarjala s pisnimi dopolnitvami mnenj. Pritožnik je podal predlog za zaslišanje izvedenca, vendar pa je sodišče prve stopnje ta predlog zavrnilo z obrazložitvijo, da gre za obravnavo zahtevnih strokovnih vprašanj, kjer podaja vsakega odgovora nujno temelji na predhodnem pregledu obširne dokumentacije, upošteva strokovno literaturo. Višje sodišče je razlogom sodišča prve stopnje pritrdilo in še dodalo, da upoštevajoč zahtevnost in specifične strokovne mnenja (iskanje in primerjava podatkov) zgolj zaradi nadaljnega nestrinjanja pritožnika z zaključki izvedenca zaslišanje tega ni bilo potrebno.

16. Ustavno sodišče je že v odločbi št. Up-39/95 z dne 16. 1. 1997 (OdlUS VI, 71) zavzelo stališče, da iz zahteve po enakem varstvu pravic strank v dokaznem postopku izhaja, da mora biti v dokaznem postopku zagotovljena enakopravnost strank, da ima stranka pravico predlagati dokaze ter se izjaviti o dokaznih predlogih nasprotne stranke, biti navzoča ob izvajanju dokazov, postavljati vprašanja pričam in izvedencem ter se izjaviti o rezultatih dokazovanja. V zvezi z izvedenskim dokazom je Ustavno sodišče v navedeni odločbi sprejelo še stališče, da ustavni zahtevi po spoštovanju načela kontradiktornosti sledi tudi zakonska ureditev, po kateri mora izvedenec praviloma podati svoj izvid in mnenje ustno na obravnavi in ga tudi obrazložiti, stranke pa imajo pravico izvedencu postavljati vprašanja (glej 17. točko obrazložitve). V odločbi št. Up-680/14, na katero se sklicuje pritožnik, je Ustavno sodišče ugotovilo, da sta sodišči z zavrnitvijo predloga za zaslišanje enega od izvedencev prikrajšali pritožnika za možnost, da učinkovito preizkusita pisna izvedenska mnenja, s čimer je bila okrnjena pravica do vsebinsko polne kontrole nad izvedbo odločilnega dokaza in zato kršena njuna pravica do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave. Ponovno je pojasnilo, da je dokaz z izvedencem primarno ustni dokaz, čeprav je v sodni praksi običajno, da so izvedeniška mnenja izdelana v pisni obliki. Pojasnilo je še, da pa je sicer v sodni praksi ustaljeno stališče, da je zaslišanje izvedenca potrebno, kadar imajo stranke na pisno izvedensko mnenje pripombe in terjajo pojasnila o posameznih okoliščinah, ki so pravno pomembne za rešitev spora,

zaradi česar je podan dvom o popolnosti ali strokovni pravilnosti mnenja (prim. 10. točko obrazložitve).⁶ Ta stališča so z vidika 22. člena Ustave, kot bo pojasnjeno v nadaljevanju obrazložitve, pomembna tudi za obravnavani primer, čeprav primer iz odločbe št. Up-680/14, na katero se pritožnik sklicuje, v dejanskem pogledu ni docela primerljiv z obravnavanim primerom.

17. V tem primeru sta (v okviru ugotavljanja subjektivnega pogoja za izpodbijanje pravnih dejanj stečajne dolžnice) izvedenski mnenji odločilno prispevali k ugotavljanju predpostavke insolventnosti dolžnice v času sklepanja spornih pravnih poslov. Pritožnik je izvedenskima mnenjema (še posebno mnenju drugega izvedenca) glede ugotovitev o insolventnosti dolžnice ves čas nasprotoval, tudi glede metod, ki so bile uporabljene pri njuni izdelavi. Sodišči sicer navajata, da so bile vse pritožnikove pripombe in mnenja strokovnjakov, ki jih je angažiral pritožnik, upoštevane. Nanje naj bi izvedenca z dopolnitvami mnenj tudi odgovorila. Mnenji izvedencev pa naj bi bili sicer usklajeni in enotni v ugotovitvah in zaključkih. Vendar pa glede na navedena stališča Ustavnega sodišča to ne pomeni, da sodišči nimata dolžnosti zaslišati izvedenca.⁷ Le v izjemnih primerih se lahko to zahtevno opravilo že vnaprej, pred fazo ustne obravnave, izkaže za nepotrebno, vendar je tako izjemo mogoče utemeljiti le s posebej tehtnimi razlogi.⁸ V tej zadevi takega tehtnega razloga sodišči ne navajata. Sodišče prve stopnje svojo odločitev o neizvedbi predlaganega dokaza utemeljuje zgolj z navedbo, da je zaslišanje izvedencev v tem primeru popolnoma neustrezen način obravnavanja, ker da gre za tako zahtevna strokovna vprašanja, kjer podaja vsakega odgovora nujno temelji na predhodnem pregledu obširne dokumentacije, upošteva strokovno literaturo. Višje sodišče tej utemeljitvi pritrjuje. Vendar pa to ne more pomeniti tehtnega razloga za neizvedbo omenjenega dokaza. Nasprotno. Prav zato, ker gre za zelo zahtevno strokovno področje, je še toliko pomembnejše, da stranka ne ostaja v dvomu tako z vidika popolnosti kot tudi z vidika strokovne

⁶ Pri tem je izpostavilo sklep št. II Ips 182/2012 z dne 15. 11. 2012, v katerem je Vrhovno sodišče poudarilo, da pisna podaja popolnega razumljivega izvida in mnenja ne more povsem nadomestiti ustne komunikacije in da je zlasti v zadevah, v katerih dejansko stanje posega na strokovno zahtevna področja, ki zahtevajo kompleksen pristop strokovnjakov, zaradi odstranitve vsakršnega dvoma o pravilnosti ali popolnosti mnenja dodatno zaslišanje izvedencev na obravnavi potrebno. V tem sklepu je Vrhovno sodišče še pojasnilo, da bi bilo v takem primeru strankam zagotovljeno, da se opredelijo do vsega procesnega in dokaznega gradiva in da lahko aktivno vplivajo na potek in rezultat postopka, v konkretnem primeru pa tudi, da se prepričajo o korektnosti postopka izdelave mnenj in se jim tako zagotovi pravica do vsebinsko polne kontrole nad izvedbo odločilnih dokazov.

⁷ Tudi pravna teorija poudarja, da predhodno pisno izvedensko mnenje sodišča ne odvezuje dolžnosti izvedenca povabiti na narok in strankam na ta način omogočiti izvedencu postavljati vprašanja (tako D. Wedam Lukić, Ustavnopravni vidiki, izvajanja dokazov v pravnem postopku, Podjetje in delo, št. 6–7 (2012), str. 1384).

⁸ Glej 13. točko obrazložitve odločbe Ustavnega sodišča št. Up-680/14.

utemeljenosti mnenja.⁹ Ustavno sodišče je že v odločbi št. Up-680/14 posebej poudarilo, da je ustna razprava, ki omogoča neposreden dialog med sodiščem, izvedenci in strankami, namenjena tako soočenju morebitnih nasprotovanj glede metod in podatkov, ki so jih izvedenci upoštevali pri izdelavi mnenj, kot tudi pretresanju same vsebine mnenj¹⁰ in da pisna komunikacija ne more nadomestiti neposrednega, živega dialoga.¹¹ Ker sta v obravnavanem primeru sodišči pritožnika prikrajšali za možnost ustne obravnave izvedenskega mnenja, sta kršili njegovo pravico do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave.

18. Glede na navedeno je Ustavno sodišče sodbi sodišč prve in druge stopnje v izpodbijanem delu razveljavilo (1. in 2. točka izreka) in zadevo vrnilo sodišču prve stopnje v novo odločanje (4. točka izreka).

19. Ker je Ustavno sodišče vse izpodbijane odločitve sodišč razveljavilo že zaradi kršitve 22. člena Ustave, se z drugimi očitki o kršitvah človekovih pravic ali temeljnih svoboščin ni ukvarjalo.

C.

20. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi prvega odstavka 59. člena ZUstS v sestavi: predsednica dr. Jadranka Sovdat ter sodnici in sodniki dr. Matej Accetto, dr. Dunja Jadek Pensa, DDr. Klemen Jaklič, dr. Rajko Knez, dr. Etelka Korpič – Horvat in dr. Marijan Pavčnik. Odločbo je sprejelo soglasno.

dr. Jadranka Sovdat
Predsednica

⁹ To je poudarjeno tudi v sklepu Vrhovnega sodišča št. II Ips 182/2012, ki ga navaja odločba Ustavnega sodišča št. Up-680/14 (glej opombo št. 8).

¹⁰ Glej 13. točko obrazložitve odločbe Ustavnega sodišča št. Up-680/14.

¹¹ Glej prav tam, 10. točka obrazložitve.